

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กฎหมายการศึกษาและแผนพัฒนาชาติ
สู่มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561

The Provisions of the Constitution, Education Law and National Development Plans
to Higher Education Standards, 2018

ยวรัตน์ จิตินรินทร์กุล

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคง สถาบันการศึกษานับว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ เพราะเป็นกระบวนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความงอกงามของบุคคลในสังคม (กุหลาบ ปุริสาร, 2558) กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ เป็นคนดีมีวินัย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ทั้งนี้ กฎหมายและแผนพัฒนาต่าง ๆ ได้กำหนดกรอบแนวทางและหลักเกณฑ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่ง มีความพร้อมทางกาย จิตใจ สติปัญญาและทักษะในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพกฎหมาย มีภาวะผู้นำ รักรักษ์คุณค่าความเป็นไทยและรู้บริบทสากล มุ่งหวังให้การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ผู้เรียน สร้างวิถีการเรียนรู้ของคนไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้สู่การร่วมกันสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามบทบัญญัติของกฎหมาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการปรับปรุง

มาตรฐานการอุดมศึกษา ซึ่งแต่เดิมมี 3 ด้านคือมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน เพื่อใช้เป็นกลไกในการกำกับติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การจัดทำมาตรฐานการอุดมศึกษาฉบับใหม่ เป็นไปตามเจตนารมณ์ด้านการจัดการศึกษาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ และมาตรฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปรากฏอยู่ในมาตรา 53 วรคสามและวรคสี่ โดยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

¹อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

**2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**

มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการจัดการศึกษาในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติฯ กำหนดแนวทางไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ผูกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

3. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา 65 ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ในการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมายและ สาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และ วิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมี บทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย

รัฐบาลได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ลงมติให้ความเห็นชอบร่างยุทธศาสตร์ชาติเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2561 และให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2561

เนื้อหาของยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีจิต สาราธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีวินัยและ

เป็นพลเมืองดีของชาติ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มี ทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม มีนิสัยรักการ เรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กำหนดให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างพลิกโฉมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการ พัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ เพิ่ม ประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการศึกษา และพัฒนา ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถ กำกับกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะออกจากกระบวนการศึกษาแล้ว

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ สำหรับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21 ตัวอย่างเช่น

(1) การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้ เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบ กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึง ระดับอุดมศึกษา มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบคิดใน ลักษณะสหวิทยาการ อาทิ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการ ตั้งคำถาม ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี พัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การหล่อหลอมทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้

(2) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอด ชีวิต เน้นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นผ่านการพัฒนากลไกต่าง ๆ อาทิ การศึกษาออนไลน์แบบเปิด ทักษะการเรียนรู้ดิจิทัล ระบบเทียบโอนประสบการณ์ ระบบธนาคารหน่วยกิต ให้ สถานประกอบการเพิ่มผลิตภาพแรงงานผ่านการพัฒนา ความสามารถทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบคุณวุฒิ วิชาชีพ

(3) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหาร จัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท โดยยกระดับ สถาบันการศึกษาในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นเลิศ เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยจัดสรร งบประมาณตรงสู่ผู้เรียน พัฒนาระบบประกันคุณภาพ การศึกษาออกจากระบบประเมินและการรับรองคุณภาพที่ เน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน ปฏิรูประบบการสอบที่นำไปสู่การ วัดผลในเชิงทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 มากกว่า การวัดระดับความรู้ มีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีสร้างและ จัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดเนื้อหาสาระของแผนฯ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดให้ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการ ดังนี้

- (1) ขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสู่ความเป็นเลิศ การพัฒนางานวิจัยไปสู่นวัตกรรม รวมทั้งขยายการจัดทำและการใช้หลักสูตรสมรรถนะให้มากขึ้น
- (2) ส่งเสริมมาตรการสร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการขนาดกลางที่มีศักยภาพเข้าร่วมระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษา สร้างความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการ
- (3) พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพมาตรฐาน ที่สามารถวัดและประเมินผลคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

5. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579

สืบเนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 53 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติโดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยแผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการจัดการศึกษาประกอบด้วย

- (1) ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มี 3 เป้าหมาย ดังนี้
 - เป้าหมายที่ 1 กำลังคนมีทักษะที่จำเป็น มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
 - เป้าหมายที่ 2 สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาลดบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญเป็นเลิศเฉพาะด้าน

- เป้าหมายที่ 3 การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

(2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มี 4 เป้าหมาย ดังนี้

- เป้าหมายที่ 1 โครงสร้าง บทบาทและระบบการบริหารจัดการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้
- เป้าหมายที่ 2 ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
- เป้าหมายที่ 3 ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่
- เป้าหมายที่ 4 กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

6. มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้สถานศึกษายึดเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา และให้หน่วยงานต้นสังกัดใช้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา รวมถึงเพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้อิสระแก่สถาบันการศึกษาในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันการศึกษาตามความถนัดของผู้เรียน

มาตรฐานการศึกษาของชาติได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education, DOE Thailand) ในระดับอุดมศึกษา ดังนี้

- ด้านผู้เรียนรู้ (Lerner Person) มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวยืดหยุ่น สามารถเผชิญการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลและโลกอนาคตได้ ความเป็นผู้นำ มีความรู้รอบด้าน มีปัญญา รู้คิด สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการสร้างงาน สร้างสัมมาอาชีพ และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
- ด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator) ร่วมแก้ไขปัญหาสังคม การบูรณาการข้ามศาสตร์ สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเพิ่มโอกาสและมูลค่าแก่ตนเอง สังคมส่วนรวมและประเทศชาติ

บทสรุป

มาตรฐานการอุดมศึกษาฉบับใหม่ประกอบด้วย มาตรฐาน 5 ด้านดังนี้ มาตรฐานที่ 1 ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและนวัตกรรม มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และมาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ โดยมาตรฐานการอุดมศึกษาฉบับใหม่นี้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตรงตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งกฎหมาย ยุทธศาสตร์และแผนงานตามที่กล่าวมาแล้ว ล้วนแต่มีอุดมการณ์เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นคนดีมีวินัย มีความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว สังคมส่วนรวมและประเทศชาติ เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

1. กุหลาบ ปุริสาร. (2558). เอกสารประกอบการสอนวิชา 842 249 เรื่องผู้บริหารมืออาชีพ. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. (ไม่ได้ตีพิมพ์).
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
4. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)
5. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)
6. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579
7. มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561